

**СИЛАБУС ДИСЦИПЛІНИ
«ЗАПОВІДНА СПРАВА»**

Ступінь вищої освіти - Бакалавр
Спеціальність 101 Екологія
Освітня програма –
Рік навчання 2, семестр 4
Форма навчання денна
Кількість кредитів ЄКТС 4
Мова викладання українська

Лектор курсу
Контактна інформація
лектора (e-mail)
Сторінка курсу в eLearn

Сербенюк Ганна Анатоліїна
bojruw@ukr.net

<https://elearn.nubip.edu.ua/course/view.php?id=2372>

ОПИС ДИСЦИПЛІНИ

Навчальна дисципліна передбачає засвоєння майбутніми фахівцями-екологами необхідного мінімуму знань про екополітичні, теоретичні та практичні основи, нормативно-правове, наукове та інституційне забезпечення заповідної справи та формування в них навиків із охорони та управління об'єктами і територіями природно-заповідного фонду та екомережі, їх створення та розширення. Вона відіграє важливу роль у розробці теоретичних засад та практичному вирішенні проблем збереження біологічного ландшафтного різноманіття, підтримці екологічної рівноваги у природі, формуванні світоглядних орієнтирів людини, спільнот, суспільства.

Набуття компетентностей:

Інтегральна компетентність (ІК): Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та вирішувати практичні проблеми у сфері екології, охорони довкілля і збалансованого природокористування, що передбачає застосування основних теорій та методів наук про довкілля, які характеризуються комплексністю та невизначеністю умов.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1 Знання та розуміння предметної області та професійної діяльності.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК8. Здатність обґрунтовувати необхідність та розробляти заходи, спрямовані на збереження ландшафтно-біологічного різноманіття та формування екологічної мережі.

ФК12. Здатність до опанування міжнародного та вітчизняного досвіду вирішення регіональних та транскордонних екологічних проблем.

ФК13. Здатність до участі в управлінні природоохоронними діями та/або екологічними проектами.

Програмні результати навчання

ПРН16. Вибирати оптимальну стратегію проведення громадських слухань щодо проблем та формування територій природно-заповідного фонду та екологічної мережі.

ПРН17. Усвідомлювати відповідальність за ефективність та наслідки реалізації комплексних природоохоронних заходів.

ПРН23. Демонструвати навички впровадження природоохоронних заходів та проектів.

СТРУКТУРА КУРСУ

Тема	Години (лекції/практичні/самостійна)	Результати навчання	Завдання	Оцінювання
II семестр				
Здача всіх практичних робіт та виконання самостійних робіт відбувається у тому числі на платформі eLearn				

Модуль 1 Характеристика та класифікація природо-заповідних об'єктів				
Тема 1. Поняття природно-заповідного фонду.	2/2/6	Знати терміни "охорона природи", "заповідна справа" визначити її мету, завдання, методи. З'ясувати об'єкт і предмет досліджень. Встановити відмінність між охороною природи і заповідною справою.	Здача практичної роботи №1. Заповідна справа: мета, завдання, об'єкт, предмети і методи досліджень	10
Тема 2. Заповідні об'єкти. Характеристика. Умови організації. Класифікація.	4/4/7	<i>Знати</i> поняття „заповідні об'єкти“, „цінність заповідного об'єкту (території)“. Знати критерії та умови створення.	Здача практичної роботи №2. Характеристика основних об'єктів природно-заповідного фонду України – біосферних і природних заповідників та національних природних парків Виконання самостійної роботи №1 Класифікація об'єктів і територій ПЗФ України	10 10
Тема 3. Характеристика природних заповідних об'єктів	4/4/7	Знати поняття про категорії природоохоронних територій. Функціональна класифікація заповідних об'єктів.. Природні території особливої охорони: класифікаційна схема. Класифікація природно заповідного фонду України. Природні та біосферні заповідники. Національні природні парки та регіональні ландшафтні парки. Заказники, пам'ятки природи, заповідні урочища.	Здача практичної роботи №3. Ознайомлення з основними національними природними парками України Виконання самостійної роботи №2 Біосферні заповідники, їх призначення та функції	10 10
Тема 4. Функціональна класифікація заповідних об'єктів.	2/2/5	Знати функціональну класифікацію заповідних об'єктів. Класифікація заповідних об'єктів. Природоохоронна цінність біорізноманіття. Ботанічні сади та зоологічні парки. Дендрологічні парки та парки-пам'ятки садово-паркового мистецтва.	Здача практичної роботи №4. Порядок створення і оголошення територій та об'єктів природно-заповідного фонду та здійснення державного контролю за дотриманням заповідного режиму на цих територіях. Виконання самостійної роботи №3 Національні природні парки і регіональні ландшафтні парки	10 10
Модульна робота 1	12/12/25	Оцінювання результату засвоєння знань та умінь відповідно до тем, які включені до модуля №1	Виконання тесту (30 тестових запитань)	30
Сума балів за Модуль №1				100
Модуль 2 Організація проприродо-заповідної справи в Україні				
Тема 5. Організація мережі заповідних об'єктів.	2/2/3	Знати екобіологічні особливості рідкісних та зникаючих видів рослин, які можна зустріти в зеленій зоні м. Києва; з'ясувати основні причини зміни чисельності популяцій рослин.	Здача практичної роботи №5. Оцінка ПЗФ України Здача практичної роботи №6. Стан природно-заповідного фонду областей України на 1.01.2023 року Виконання самостійної роботи №4 Природні заповідники та їх природоохоронна роль	10 10 5

Тема 6. Теоретичні і практичні дослідження на заповідних територіях	2/2/3	Знати принципи проведення науково-дослідної роботи у заповідних об'єктах; поняття „інтродукція" та „акліматизація"; напрямки природоохоронної роботи на базі заповідних територій.	Здача практичної роботи №7. Порівняльна характеристика категорій ПЗФ України та МСПО	10
Тема 7. Екологічний моніторинг заповідних об'єктів	2/2/3	Знати особливості екологічного моніторингу заповідних територій; типи, масштаби моніторингу, його значення; моніторинг стану екологічної мережі.	Здача практичної роботи №8. Позначення природно-заповідних територій та об'єктів за допомогою знаків та аншлагів. Розрахунок та проектування охоронних зон природно-заповідних територій та об'єктів Виконання самостійної роботи № 5 Заказники, заповідні урочища, пам'ятки природи та їх природоохоронна роль	5 5
Тема 8. Заповідна справа на Україні	2/2/3	Знати особливості природно-заповідного фонду України; перспективи та проблеми розвитку заповідної в Україні.	Здача практичної роботи №9. Захист природи морського узбережжя України та охорона водно-болотних угідь на території України	5
Тема 9. Характеристика основних об'єктів заповідної справи у Київській області	2/2/3	Знати історію розвитку природно-заповідного фонду Київської області; природно-заповідний потенціал Київської області; перспективи розвитку ПЗФ Київської області.	Здача практичної роботи №10. Розрахунок загальних показників оцінки природно-заповідного фонду Виконання самостійної роботи № 6 Штучно створені природно-заповідні об'єкти	5 5
Тема 10. Основні відомості про Червону книгу	2/2/3	Знати інформація про зниклі і рідкісні рослини; історію створення, мету і значення Червоної книги; списки зниклих видів. Нормативне регулювання режимів збереження екосистем у всіх категоріях природно-заповідного фонду. Наукові основи режимів збереження.	Здача практичної роботи №11. Міжнародні природоохоронні конвенції та угоди щодо збереження біотичного та ландшафтного Різноманіття Здача практичної роботи №12. Червонокнижні представники флори та фауни областей України. Червоний список міжнародного союзу охорони природи	5 5
Модульна робота 2	12/12/18	Оцінювання результату засвоєння знань та умінь відповідно до тем, які включені до модуля №2	Виконання тесту (30 тестових запитань)	30
Сума балів за Модуль №2				100
Модуль 3 Управління заповідною справою в Україні				
Тема 11. Порядок оформлення документів на створення об'єктів ПЗФ.	2/2/6	Знати порядок відведення земельної ділянки. Зонування територій ПЗФ. Літопис природи, як основна форма звітності об'єктів ПЗФ про свою діяльність. Нормативно-правові акти, що регламентують резервування земель для подальшого	Здача практичної роботи №13. Нормативно-правові засади охорони та використання територій і об'єктів природно-заповідного фонду України Виконання самостійної роботи № 7 Оцінка репрезентативності природно-заповідного фонду в системі природного районування	10 20

		заповідання, створення нових та розширення існуючих територій та об'єктів ПЗФ.		
Тема 12. Відновлення екосистем та їх компонентів	2/2/5	Знати основні відновлювальні заходи на територіях та об'єктах природно-заповідного фонду.	Здача практичної роботи №14. Вивчення рослинних угруповань, що перебувають під охороною і занесені до Зеленої книги України	10
Тема 13. Юридична відповідальність за порушення законодавства про природно-заповідний фонд	2/2/6	Знати головні основні правопорушення у сфері природно-заповідної справи. Адміністративна відповідальність за скоєння злочинів. Майнова відповідальність за правопорушення. Дисциплінарна відповідальність.	Здача практичної роботи №15. Визначення розміру шкоди заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд незаконного добування чи знищення об'єктів тваринного світу Виконання самостійної роботи № 8 Визначення розміру шкоди заподіяної порушенням законодавства про природно-заповідний фонд	10 20
Модульна робота 3	6/6/17	Оцінювання результату засвоєння знань та умінь відповідно до тем, які включені до модуля №3	Виконання тесту(30 тестових запитань)	Виконання тесту(30 тестових запитань)
Сума балів за Модуль №3				100
Навчальна робота	30/30/60	середньозважене двох модулів помножене на 0,7		70
Екзамен		30% від загальної оцінки за курс		30
Всього за курс				100

ПОЛІТИКА ОЦІНЮВАННЯ

Політика щодо дедлайнів та перескладання:	Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перескладання модулів відбувається із дозволу лектора за наявності поважних причин (наприклад, лікарняний).
Політика щодо академічної доброчесності:	Всі лабораторні і самостійні роботи мають закінчуватися власним висновком, щодо отриманого результату. Списування під час модульних робіт та екзаменів заборонені (вт.ч. із використанням мобільних девайсів).
Політика щодо відвідування:	Відвідування занять є обов'язковим. За об'єктивних причин (наприклад, хвороба, міжнародне стажування) навчання може відбуватись індивідуально (в онлайн формі за погодженням із деканом факультету)

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання екзаменів заліків	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	
60-73	задовільно	
0-59	незадовільно	не зараховано

Рекомендовані джерела інформації

1. Бордюгова, О., Петренко, С., Королецька, Л., & Демідова, Н. (2021). СТАНОВЛЕННЯ ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ НА СХОДІ УКРАЇНИ. *ГРААЛЬ НАУКИ*, (2-3), 297-301. doi.org/10.36074/grail-of-science.02.04.2021.060
2. Бургаз, О. А. (2023). МВ з дисципліни Теорія і практика заповідної справи. URL: <http://surl.li/ouxsm>
3. Бургаз, О. А., Грудев, П. Х., & Кур'янова, С. О. (2022). Конспект лекцій з дисципліни "Заповідна справа" URL: <http://surl.li/hfxxq>
4. Дейнека, Л. П. (2021). Заповідна справа URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19356/1/zapovidna_sprava.pdf
5. Косяк Д. С., Кушнірук Ю.С., Яковишина М.С. (2018). Методичні вказівки до виконання практичних робіт з навчальної дисципліни «Заповідна справа» студентам спеціальності 101 «Екологія». Рівне: НУВГП. 53 с URL: <https://ep3.nuwm.edu.ua/9603/1/01-05-25.pdf>
6. Лазарева, О. В., & Мась, А. Ю. (2023). Розвиток заповідних територій. URL: <http://surl.li/ouyzk>
7. Мельник В.В (2021). Методичні рекомендації для самостійної роботи з навчальної дисципліни «Заповідна справа» для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «молодший бакалавр» спеціальності 101 «Екологія» освітньо-професійна програма «Екологія». 67 с.
8. Мудрак О.В., Мудрак Г.В. (2020) Заповідна справа. Навчальний посібник. Олді-Плюс. С.635.
9. Попович С.Ю. (2024) Природно-заповідна справа. Підручник. Тернопіль: Навчальна книга - Богдан. - 392 с.
10. Савчук, Л. А. (2022). Заповідна справа: конспект лекцій. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/21339/1/zapovspr_savchuk.pdf
11. Станкевич-Волосянчук, О. І. (2023). Заповідна справа: навчальний посібник для самостійної роботи студентів. URL: <http://surl.li/ouzbm>
12. Чайка О.Г., Мокрий В. І. (2017) Заповідна справа. Навчальний посібник. Львів : Видавництво Львівської політехніки. 144 с.
13. Щепна Л.В. (2019) Заповідна справа: методичні рекомендації до проведення практичних робіт. Луцьк. 32 с. URL: https://evnuir.vnu.edu.ua/bitstream/123456789/19795/1/zapovid_sp_metod.pdf

Інформаційні ресурси

1. Міністерство екології і природних ресурсів України URL: <http://www.menr.gov.ua/>
2. Національна комісія України у справах ЮНЕСКО URL: <http://unesco.org.ua/>
3. Всеєвропейська екологічна мережа URL: <http://www.ecnc.nl/doc/lynx/> .
4. Міжнародний фонд охорони природи (WWF International) URL: <http://www.panda.org/>
5. Конвенція про водно-болотні угіддя, що мають міжнародне значення головним чином як середовище існування водоплавних птахів (Рамсар, 1971) URL: <http://ramsar.org/>
6. Програма ЮНЕСКО «Людина і біосфера» щодо біосферних резерватів URL: <http://unesco.org/mab;>
7. Всеєвропейська екологічна мережа URL: www.panda.org/dcpo
8. Міжнародний фонд дикої природи (WWF Internacional, Дунайсько-Карпатська програма) URL: [http://www.ecnc.nl/doc/lynx/;](http://www.ecnc.nl/doc/lynx/)
9. Конвенція про Всесвітню спадщину URL: <http://whc.unesco.org/heritage.htm>
10. Київський еколого-культурний центр URL: www.elol.nw.ru/kekz